

KÓNYA ISTVÁN*

Védd magad!

„A lesből előtörő éjjeli megtámadót szabad büntetlenül megölni.”
(Gallienus császár)

Tisztelt Professzor Úr!

Az Európai Jog 2004/4. számában „Gondolatok a jogos védelemről” címmel megjelent tanulmányod adta az ötletet, hogy 70. születésnapodon köszöntve Téged e témakörben szólaljak meg, s legyek bátor megosztani Veled a magam gondolatait, amelyek egy konkrét felülvizsgálati ügy elbírálása során születtek. Írásommal igazolhatom bevezető megállapításod igazságát, mely szerint „kevés olyan téma van a büntetőjog dogmatikájában, mint a jogos védelem, amelyet az utóbbi időszakban oly sokat vitattak”.

I.

A törvényszék a 2014. január 31-én kihirdetett ítéletével a vádlottat a Btk. (2012. évi C. törvény) 164. § (1) bekezdésébe ütköző, de a (3) bekezdés szerint minősülő és büntendő testi sértés bűntette miatt 1 évi börtönben végrehajtandó szabadságvesztésre ítélte, egyidejűleg az ellene emberölés bűntette miatt emelt vád alól felmentette. Az ítéletet az ítélőtábla 2014. május 13-án hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította. A törvényszék a megismételt eljárásban a terheltet bűnösnek mondta ki emberölés bűntettében [Btk. 160. § (1) bekezdés] ezért 12 évi szabadságvesztésre és 10 évi közügyektől eltiltásra ítélte. Az ítéletet az ügyész tudomásul vette, ellenben a vádlott és védője jogos védelemre hivatkozással felmentés érdekében fellebbeztek.

A másodfokon eljáró ítélőtábla a tényállás kiegészítése után a 2016. október 18-án kelt ítéletével a törvényszék ítéletét megváltoztatta, és a vádlott büntetését 5 év 6 hónapra, a közügyektől eltiltást 6 évre enyhítette.

A jogerős ítéletben megállapított tényállás lényege a következő. 2012. október 13-án a sértett baráti társasággal a község sörözőjében szórakozott, ennek során sokat ivott, a vendégekkel kötekedett, amely magatartása miatt az italmérő helyről a pultosnő kitessékelte. Éjjel egy óra körül távozott a sörözőből, és az utcán több személybe belekötött,

---

* elnökhelyettes, Kúria

sőt két más társaságba tartozó fiatalemberrel verekedést is kezdeményezett, de mindenki meghátrált előle, mert erős, küzdősportokban is jártas fiatalember volt. Sértő megjegyzései és provokációi során gyakorlatilag nem talált emberére. Ezekben az eseményekben nem vett részt a vádlott, aki távol akarta magát tartani minden nézeteltéréstől, ezért látva a lökdösődést átment az úttest túlsó oldalára, hátat fordított mindenkinek, ezáltal is kifejezve azt a szándékát, hogy semmifajta konfliktusnak nem kíván részesévé válni. A sértett azonban éjjel fél 2 és 2 közötti időpontban hátulról közelítette meg a vádlottat orvul térdhajlaton rúgta, majd amikor az megfordult, ököllel kisebb erővel szájon vágta. Ütésre emelt kézzel tovább támadta a meglepett vádlottat, aki „ezt nem kellett volna” szavak kíséretében bal kezével elővette zsebéből rugós kését, átvette jobb kezébe, a pengét kipattintotta és jobbról balra irányuló kaszáló mozdulattal mellkason szúrta a sértettet, aki két kézzel eltolta magától a vádlottat. A vádlott ellépve a sértett mellett, késével még visszacsapott a sértett felé, és azt jobb farpofáján is megsebezte. A sértett néhány lépés után összeesett, majd a néhány percen belül helyszínre érkező mentőben a kórházba szállítás közben meghalt. Halálát a szívét kétszeresen áthatoló szúrt sérülés okozta.

A bűnösséget megállapító jogerős ítélet ellen a fellebbviteli főügyészség a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott okból – büntető anyagi jogszabály megsértése, ennek folytán törvénysértő jogkövetkezmény alkalmazása miatt, jogos védelem okából – a törvényszék és az ítéletábrá ítélete ellen a terhelt javára felülvizsgálati indítványt nyújtott be a terhelt felmentése érdekében.

A Legfőbb Ügyészség írásbeli indítványában és képviselője a nyilvános ülésen a felmentésre irányuló rendkívüli perorvoslatot fenntartotta.

A Kúria a 2017. május 9-én nyilvános ülésen meghozott ítéletével a felülvizsgálati indítványt alaposnak találta, és a terheltet az ellene emberölés büntette miatti vád alól – a Be. 6. § (3) bekezdés a) pontjának I. fordulata szerint, jogos védelem miatt, Btk. 22. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont aa) alpont – a Be. 331 § alapján felmentette.

II.

Az alapeljárásban a törvényszék első, 2014. január 31-én kihirdetett ítéletével a terheltet az emberölés büntette miatti emelt vád alól büntethetőséget kizáró okból jogos védelem miatt mentette fel lekorlátozva a jogos védelmet a halálos mellkast ért szúrásra, míg a farpofát ért 8 napon túl gyógyuló sérülés okozásáért a bűnösséget megállapította, és az 1 évi szabadságvesztést amiatt szabta ki. Álláspontja szerint a farpofa megszúrásakor a vádlott már nem volt jogos védelmi helyzetben, mert ekkorra a sértett támadó magatartásával már felhagyott.

A törvényszék a vádlott javára a szituációs jogos védelmi helyzetet nem állapította meg, mert álláspontja szerint jóllehet a cselekmény este 11 és hajnal 5 óra között (01 óra 30 és 02 óra között) történt, a jogos védelmi helyzetet az általános szabályok [Btk. 22. § (1) és (3) bekezdése] szerint kellett vizsgálni, mert a község utcájának közvilágítása „mesterségesen kiküszöbölték az éjjel [...] tulajdonságait, és a cselekmény megítélése szempontjából a nappalal azonos körülményeket teremtettek”. A Btk. 22. § (3) bekezdését indokolva a törvényszék kifejtette, hogy a vádlotti cselekmény „elkövetésére

jogos védelmi helyzetben került sor, de ebben a helyzetben az elkövető az elhárítás szükséges mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból túllépte, felmentő ítéletet kellett hozni”. A törvényszék „az arányosság követelményének sérülését” is megállapította, bár ennek szankciót érdemlő jelentőséget nem tulajdonított.

Az ítélőtábla a 2014. május 13-án meghozott végzésével az elsőfokú ítéletet a Be. 351. § (2) bekezdés a) és d) pontja szerinti megalapozatlansági okok miatt helyezte hatályon kívül.

A megismételt eljárásban elsőfokú határozatot hozó törvényszék a vádlott terhére megállapított emberölés büntette miatt azért szabott ki 12 év szabadságvesztést, mert a terhelt javára a jogos védelmi helyzetet nem látta megállapíthatónak, mégpedig sem annak alap, sem szituációs esetét. A vádlott javára az ijedtséget és a felindulást sem állapította meg, ezt az előzményekre hivatkozva azzal indokolta, hogy az utcán tartózkodó más személyekkel történt nézeteltérés senki részéről nem eredményezett késhasználatot. Jogi értékelése szerint a vádlott a jogos védelmet megtorlásként használta, ezért a büntethetőségi akadály vele szemben nem hatályosulhatott. Foglalkozott az éjszaka fogalmával is, amelynek megállapíthatóságát a következő indokolással mellőzte:

„A törvényszék álláspontja szerint jelen esetben szóba sem jöhet a szituációs jogos védelem: a szituációs jogos védelem törvényi szabályozását nem a diszkóból hazatérő ittas fiatalok civódása tette szükségessé, hanem azon sértettek védelme, akikkel szembeni jogtalan támadás nyilvánvalóan sokkolóan váratlan, illetve meglepetésszerű.”

A megismételt eljárásban másodfokon eljáró ítélőtábla a tényállás kiegészítésének eredményeképpen a Btk. 22. § (1) bekezdése szerinti jogos védelmi helyzetet a terhelt javára megállapította, rámutatva, hogy „a sértett támadása jogtalan volt, amire a vádlott már a leírt módon reagált, a szükségessége nem vitatható”. Nem látta azonban megállapíthatónak az éjszakai elkövetést mint szituációs jogos védelmi helyzetet megalapozó körülményt. Az ítélőtábla is azzal indokolt, hogy a cselekmény széles utcán „közvilágítás mellett, jól látható fényviszonyok között történtek”. Jogi értékelése szerint a sértett „nem tanúsított olyan magatartást, amelytől a vádlott élete közvetlen veszélyben forgott volna, ebből következően a támadást elhárító cselekménye aránytalan volt.” Az elhárítás szükséges mértékének ijedtségből, vagy menthető felindulásból történő túllépését mint büntethetőséget kizáró lehetőséget azért nem látta megállapíthatónak, mert álláspontja szerint a vádlott „elkövetés utáni viselkedése meggondolásra utaló ismérveket, és gyakorlatilag céltudatos cselekvést mutatott. A tényállás nem tartalmaz olyan tényeket, amelyek alapján tudat-beszűkülte állapotot lehetne megállapítani, ekként a cselekmény erős felindulásban elkövetettnek sem minősíthető, a védekező magatartással kapcsolatosan időbeli túllépés egyébként sem volt megállapítható.

„Ugyanakkor kétséget kizáróan nem igazolható az sem, hogy a vádlottat megtorlás szándéka vezette.”

Mindezek után az ítéletábra a következő összegzést adja: „Összességében tehát megállapítható, hogy a vádlott jogos védelmi helyzetben cselekedett, azt időben nem lépte túl, az elhárítás szükséges volt, az elhárítás szükséges mértékét ellenben ijedtség, vagy menthető felindulás nélkül kirívó aránytalansággal túllépte. Ez pedig a jogos védelmi helyzetből fakadó cselekvőség ellenére az általános szabályok szerint büntetendő.”

A törvényszék által kiszabott 12 évi szabadságvesztés 5 év 6 hónapra, illetőleg a közügyektől eltiltás 6 évre történő enyhítését az ittas állapotban lévő sértetti közrehatás figyelembevételével, a vádlott fiatal felnőtt korával, valamint azzal is indokolta, hogy a

vádolt részt vett a sértett újraélesztésének megkísérlésében. Az időmúlás mellett az enyhítő körülmények között említette „a jogos védelmi helyzet részbeni fennállását”.

A fellebbviteli főügyészség terhelt javára szóló felülvizsgálati indítványnak és az ezt fenntartó legfőbb ügyészi indítványnak a Kúria helyt adott, és a terheltet a Btk. 22. § (2) bekezdés a) pontjának aa) alpontjában írt okból az éjszaka miatti szituációs jogos védelem szabályai szerint, mert bűncselekmény nem volt megállapítható, a terheltet az ellene emberölés büntette alóli vád alól felmentette.

Az ügyészi álláspontot teljes mértékben törvényesnek és megalapozottnak tartva a Kúria felmentő döntésének indokolásában a következőkre mutatott rá:

„Tévedett az elsőfokú bíróság, amikor arra az álláspontra helyezkedett, hogy a vádlott javára a jogos védelmi helyzet nem állapítható meg, ugyanakkor a másodfokú bíróságként eljáró ítélőtábla a tényállás kiegészítését és helyesbítését követően helyesen vont következtetést arra, hogy a sértett támadása jogszerűtlen volt és annak elhárítása a vádlott részéről szükséges cselekménnyel történt, de téves az a megállapítása, amely szerint a terheltet nem illette meg a „védekezés teljes szabadsága”, ugyanis a védekezés szükséges mértékét túllépte, és sem ijedtségre, sem menthető felindulásra nem vonható következtetés.

A másodfokú bíróság megállapította, hogy a terhelt bár jogos védelmi helyzetben cselekedett, az elhárítás szükséges volt, azonban az elhárítás szükséges mértékét kirívó aránytalansággal túllépte.

A másodfokú bíróság tévedését az okozta, hogy az általa is helyesen idézett kommentárban ezzel kapcsolatosan írt azon okfejtésből, miszerint „ha egy környezet mesterségesen kiküszöböli az éjjel említett tulajdonságait és a nappalal azonos körülményeket teremt, akkor az ilyen feltételek mellett végrehajtott támadásokat is az éjjel figyelmen kívül hagyásával, a jogos védelem általános szabályai szerint indokolt vizsgálni, és az elhárító cselekmény megítélésére a 22. § (1) bekezdése, valamint a 22. § (3) bekezdése alkalmazható”, hibás következtetést vont le és helyezkedett arra az álláspontra, hogy mivel az „események széles utcán, működő közvilágítás mellett, jól látható fényviszonyok között történtek” a vádlott részéről, a többiek „cselekvősege végig nyomon következő volt”, következésképpen „végig látta az eseményeket”, a védekezés teljes szabadsága nem volt megállapítható.

Ez a következtetés helytelen, ugyanis a kommentár idézett szövege csak arra a kivételes esetre vonatkozhat, amikor valamely környezet mesterségesen teremt nappali körülményeket, és ezért indokolt lehet a jogos védelmi helyzet általános szabálya szerinti vizsgálata.

A jelen ügyben elbírált cselekmény azonban egy vidéki településen, hajnali 1 óra 30 perc és 2 óra között az utcán történt, vagyis semmi olyan körülmény nem merült fel, amely az éjjel fogalmának eltérő értelmezésére okot adott volna, ugyanis az utcai közvilágítás működtetése éppen az éjszaka miatt volt szükséges. (A törvény nem ’vaksötétről’, hanem éjszakáról rendelkezik.)

A törvényt magyarázó jogirodalom használata nem eredményezhet törvényrontó jogalkalmazást és nem vezethet – miként arra a fellebbviteli főügyészség felülvizsgálati indítványa helyesen rámutat – az éjjel fogalmának „törvényi felhatalmazás nélküli relativizálásához”.

Az ítéletábra olyan jogkérdésre keresett magyarázatot, amely az ítélezési gyakorlatban kimunkált, vitássá tenni felesleges. Az elkövetés időpontja és a helyszín félreíthetetlenül és félremagyarázhatatlanul éjszakai támadást tesznek megállapíthatóvá.

A felülvizsgálat során is irányadó tényállás szerint azt a vádlottat, aki sem szóváltásban, sem tettelegességben nem vett részt és kívülállását azzal is kifejezésre juttatta, hogy az utca túloldalán zsebre dugott kézzel, háttal állt, éjjel egy és két óra között érte testi épség elleni támadás.”

A Btk. 22. § (2) bekezdés a) és b) pontjaiban szabályozott esetei a hozzájuk tartozó alpontokkal konjunktívák, vagyis az a), illetve b) pont a hozzátartozó valamelyik alponttal együtt külön-külön alkot együttes feltételt.¹

„A vádlottat éjszaka érte személy elleni jogtalan támadás, ami azt jelenti, hogy ha a támadás jogtalansága megállapítható, úgy az elhárítás szükséges, a túllépés fogalmilag kizárt, ugyanis úgy kell tekinteni, hogy a jogtalan személy elleni támadás a védekező élete ellen is irányult, tehát a védekező elhárító cselekményét a támadó életének feltétlen kímélete nem korlátozza. A jogalkotó az élet kioltására irányuló támadás megdönthetetlen törvényi vélelmével a védett jogtárgyak egyenértékűségét emelte a jogintézménybe, és a bírói gyakorlat által kimunkált azt az elvet tette pozitív írott joggá, amely szerint az élet ellen irányuló támadás elhárításakor a védekezés – eredményre tekintet nélkül – korlátlan.”

III.

A viszonylag egyszerű tényállású ügyben eltérő jogi értékelések történtek, amely alapvetően a jogos védelem intézményének indokolatlan relativizálására, a jogalkotói szándéktól eltérő értelmezésre voltak visszavezethetők.

Élet-testi épség elleni cselekmények elbírálásánál is kötelező a Be. 75. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés, mely szerint „a bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni.” Nem ritkán előforduló hiba a személy elleni támadással, erőszakkal járó cselekmények ítélezési gyakorlatában, hogy az egymásnak ellentmondó vallomások ütköztetése, értékelése, ellentmondások feloldása helyett a felderítés hiányosságait a bíróság akként hidalja át, hogy a tettelegességek kialakulását „kölcsonös dulakodás alakult ki közöttük” fordulattal általánosítja, megállapíthatatlanná téve ezáltal, hogy kinek a magatartása váltott ki erőszakot, illetve volt-e olyan helyzet, amelyben valaki jogosan kényszerült védekezésre.

A szóban lévő ügyben ilyen elnagyoltság nem volt megállapítható, az az általánosítás azonban igen, mely szerint „a szituációs jogos védelem törvényi szabályozását nem a diszkóból hazatérő ittas fiatalok civódása tette szükségessé”. A jogos védelem általános részi szabályai mindenkire vonatkoznak, abból nem zárható ki egyetlen társadalmi csoport vagy korosztály sem. A diszkóból „hazatérés” eseményei is minden esetben tisztázásra szorulnak, és önmagában attól, hogy a verekedés vagy súlyos eredménnyel járó késelés kronológiailag összefügghet italmérő hely vagy szórakozóhely látogatásával, még nem mentesít a történeti tényállás részletes feltárásától, az eseményben résztvevők magatartá-

¹ 4/2013. BJE

sainak ítéleti tényállásban pontosan történő rögzítésétől. Tehát tisztázni kell azt, ki kötött bele a másikkba, vagy használt másokkal szemben sértő, gyalázkodó kifejezéseket, s különösen hogy kinek a személye elleni jogtalan támadása idézett elő 'dulakodást' vagy civakodást, amelyben az egyik fél esetleg kezdettől fogva védekezésre kényszerült.

A szóban lévő jogeset mégis a jogos védelem és a szituációs jogos védelem rendelkezéseinek értelmezése, alkalmazhatósága miatt érdemel figyelmet. A 2012. évi C. törvény hatályba lépése (2013. július 1.) óta a Kúria ítélezési gyakorlatában ez volt az első olyan ügy, ahol a megtörtént események tragédiája a védekezés korlátlanságát megdönthetetlen törvényi védelem alapján megengedő szituációs jogos védelemmel állt szemben, s az igazságszolgáltatás az utóbbi jogintézmény büntetlenséggel járó konzekvenciájának levonására, felmentő ítélet meghozatalára volt köteles.

Ami történt, azt a sértett hozzátartozói, lakókörnyezete, sőt a helység lakossága sem tudja feldolgozni, és érzelmileg nem tudják elfogadni azt a megváltoztathatatlan tény, hogy egy 20 éves fiatalember vesztette életét egy nehezen értelmezhető, ostoba konfliktusban.

A büntető ítékezés csak a törvény betartásával, alkalmazásával történhet. Az eljáró bíróságok terjedelmesen foglalkoztak a jogos védelem szabályozásának változásával, sőt annak Alaptörvény V. Cikkében rögzített tartalmát is idézték. Ennek ellenére igazat kell adnom az egyik televíziós riportban megszólaló védőnek, aki annak a véleményének adott hangot, hogy a bíróságok mindig is nehezen állapították meg a jogos védelmet, és nehezen állapítják meg ma is. Ez azt jelenti, hogy a jogtalan támadás elhárításának szabadsága alkotmányos szintű szabályozást nyert, a törvényhozás kodifikálta a megelőző jogos védelmet, és a szituációs jogos védelem korlátlan védekezést biztosító eseteit, de ezeket a változásokat a büntető jogalkalmazás – bár ismeri és érti – mégis nehezen követi, mert ragaszkodik több évtized beidegződéséhez. Különösen így van ez, ha a vád tárgyává tett cselekmény súlyos eredményű.

A törvénytől, de az ítélettábla is igen nagy energiát fektetett abba, hogy a törvény világos rendelkezésével szemben megmagyarázza azt a képtelenséget, hogy az éjszaka nem éjszaka. Az erőltetett ítéleti magyarázkodás mögött valószínűsíthetően annak átléphetetlen – jogintézménnyel szemben ható – felfogása húzódik meg, hogy „meghalt egy ember”, akinek nem kellett volna, és oktalan haláláért valakinek felelnie kell. Érdekes módon a normát alkalmazó jogalkalmazás ekkor képes erőltetett jogértelmezéssel szolgálni, és óhatatlanul hatása alá kerülni annak a szemléletnek, amely a sértett tragédiáját érthetően elfogadni nem tudó közösség értékítéletét a közvéleményben is elterjeszti.

Az ítélettábla határozatának indokolásában is szerepel az a megállapítás, hogy „a sértett támadását elhárító cselekmény aránytalan volt”. Az Ügyészek Lapjának 2013. évi 6. számában a jogos védelemmel kapcsolatos elméleti és gyakorlati problémákról igényes tanulmányt közlétező szerzői kollektíva² azt róta fel a Kúriának, hogy a 15. számú irányelv III. részét felváltó 4/2013. BJE határozat noha meghaladottnak ítélte, gyakorlatilag 'viszszacsempészi' a bírói gyakorlatba az arányosság kritériumát. Mint az említett jogegységi határozat részese, hadd tiltakozzam ez ellen. Az említett testületi döntés az elhárító cselekményről határozottan kimondja, hogy „amennyiben a jogtalan támadás megállapítható, akkor az elhárítás szükségessége nem vitatható”. Egy bekezdéssel lejjebb pedig kimondja,

² ARADI CSILLA – BOLLA ZOLTÁN – KÖRÖS KÁROLY: *A jogos védelemmel kapcsolatos elméleti és gyakorlati problémák* - Ügyészek Lapja 2013/6.

hogy „a 15. irányelv III. részének 4. pontjában az arányossággal kapcsolatban kifejtettek a továbbiakban nem alkalmazhatók. Meghaladottá vált ugyanis annak vizsgálata, hogy az „elhárító magatartás nem idézett-e elő aránytalanul nagyobb sérelmet, mint amelyet a jogtalan támadás okozott volna”. Ennek az elvárásnak törvényi alapja korábban is hiányzott, a hatályos szabályozás pedig tudatosan mellőzte az arányosság fogalmának megjelenítését. Ez előzőekben kifejtettekből következik, hogy a meg nem jelenített fogalom a szükségesség kritériumából vezethető le, s csak azon belül bír jelentőséggel.”³

A Kúriának és elődjének (a Legfelsőbb Bíróságnak) több évtizedes büntető ítélkezése hatott közre annak érdekében, hogy a jogos védelem intézménye hatékonyan érvényesüljön, és a jogtalanul megtámadottaknak ne kelljen kétszeresen (először a valóságban megtörtént támadáskor, másodszor a büntetőeljárás során terhelti pozícióban) védekezniük. A szituációs jogos védelem törvényi taxációjában a törvény erejével megdönthetlenné tett vélelem is a legfőbb bírói fórum által kimondott elvet tette a magáévá, mely szerint „az élet elleni támadással szemben a védekezés arányosságának kérdése fel sem merül”.⁴

Mi sem áll távolabb a Kúriától, mint hogy a törvény tartalmának az Alaptörvény 28. cikkében megfogalmazottak szerint történő kibontásával szembehelyezkedve bármit is ’visszacsempésszen’ abba a bírói gyakorlatba, amelynek józanész szerinti alkalmazásán mindig is fáradozott.

A törvényszék és az ítélőtábla egyaránt relativizálta az éjszaka fogalmát, és ehhez a másodfokon eljáró ítélőtábla szó szerinti idézetekkel bőséggel merített a magyar büntetőjog „Kommentár a gyakorlat számára” című jogirodalomból, amelynek szerzői kúriai bírák.⁵ Miként a felmentést kimondó kúriai határozat idézett részéből kitűnt, az ítélőtáblai interpretáció a törvény világos rendelkezéséhez vett igénybe egy kivételes (elvileg ki nem zárható) esetre eltérést – az általános szabályok alkalmazását megengedő – értelmezést. Minden kollégám iránti tisztelet mellett hadd hangsúlyozzam ismét, hogy a bíróság ítélkezése során a törvény rendelkezését (betűjét) alkalmazza, és magyarázathoz, jogirodalomhoz csak akkor indokolt nyúlni, ha a törvény szövege többfajta értelmezést is megenged, vagy a normavilágosság nem magától értetődő. Mindemellett önkritikusan jegyzem meg, lehet, hogy a jogegységi határozat elfogadásánál a Kúria túl messzire próbált tekinteni az előre számba nem vehető valóságban előforduló esetek sokféleségét feltételezve, hogy a rendkívüli esetek egyikét modellezve óhatatlanul olyan gondolkodásnak teremtette meg az alapját, amelyhez a valóság nem tud felzárkózni. Csak a valóságban ténylegesen bekövetkező és ítélkezésre váró esetek elbírálásának tapasztalatai alapozhatják meg esetleg a jogegységi határozat e kivétellel kapcsolatos felvetésének esetleges revízióját, vagy igazolhatják annak létjogosultságát.

Befejezésül szeretnék még rámutatni arra, hogy a személy elleni jogtalan támadást jogszerűen elhárító magatartásának a bekövetkezett halálos eredmény miatti jogos védelmet elvitató megítélése nélkülözi a megtámadott iránti empátiát, holott ennek elvárása most törvényben kifejezett jogalkotói akarat. Amennyiben a példaként felhozott jogesetben megvalósult elhárító magatartás jogszerűségét kétségbe vonjuk, akkor választ

³ 4/2013. BJE

⁴ SZÉKELY ÁKOS: *Jogos védelem* – előadás. Magyar Igazságügyi Akadémia 2014. október 31.

⁵ *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*, Budapest, 2016.

kellene adni arra, hogy mi volt az a célszerű, ám még jogszerű magatartás, amelyet a védekező pozícióban lévő terheltnek tanúsítania kellett volna.

Erre nézve a törvény csak azt a negatív megközelítést tartalmazza, hogy a megtámadott nem köteles kitérni a jogtalan támadás elől [Btk. 22.§ (4) bekezdés]. Elfutni tehát nem volt kötelessége. A kis település éjszakai órájában segítséget sem kérhetett és remélhetett, mivel a helyszínen lévő fiatalok közül, akivel a sértett összetűzésbe kerül, azokat mind legyőzte. A törvény segítségére még kevésbé számíthatott, hiszen közel-távol rendőr nem tartózkodott. Éjjel 2 órához közelített az idő, és a kis település családi házaiban a lakók éjszakai nyugalomra tértek.

Az iratok tartalmából megállapíthatóan a terhelt nem volt olyan küzdőképes és jó fizikumú, mint a sértett, sőt arra is merült fel adat, hogy fél évvel korábban a lábát megoperálták, ami mozgáskészségét befolyásolta. Ebben a helyzetben állt szemben támadójával, aki váratlanul és hátulról rontott rá, rúgta, ütötte és ezt folytatni is szándékozott. A menekülés és a segítségkérés reménytelensége miatt csak a küzdelem elfogadása vagy a védekezés maradt a vádlott számára. A sértett tényleges szándékai a vádlott előtt nem voltak felismerhetők, csupán az, hogy testi épségét, egészségét sérti, de ennek következményei az ütések számától, erejétől, célzott testtájéktól függően súlyosak – akár maradandóak – is lehettek volna. A kétes kimenetelű verekezésbe bocsátkozás valójában nem más, mint a sértett vádlottra gyakorolt kényszere, amely a Btk. 195. § szerint tényállásszerű magatartás. Ennek türése senki sem köteles, már csak azért sem, mert e bűncselekménnyel szemben is megilleti őt a jogos védelem.

Nagy Ferenc professzor úr 14 évvel ezelőtti tanulmányában⁶ úgy gondolkodott a jogos védelemről, hogy a magyar büntetőjogi dogmatika tisztasága iránti feltétlen elkötelezettsége alapján merített az Alkotmánybíróság és a rendes bíróságok ítélkezési gyakorlatából, majd eljutott a Strasbourgi Emberi Jogi Bíróság gyakorlatáig, és kitekintett az Európai Emberi Jogi Egyezmény 2. cikkére, valamint a Nemzetközi Büntető Bíróság statútumára is. Örömmre szolgált, hogy az angol Common Law szabályozásának is figyelmet szentelve széles horizontú vizsgálódása a jogos védelem ősi és természetes igényének egyetemes elfogadásáról tanúskodott.

---

⁶ NAGY FERENC: *Gondolatok a jogos védelemről*. Európai Jog 2004/4.